

Danmarks Apotekerforening

Analyse

27. april 2021

Manglen på lægemidler bølger op og ned, men er generelt stigende

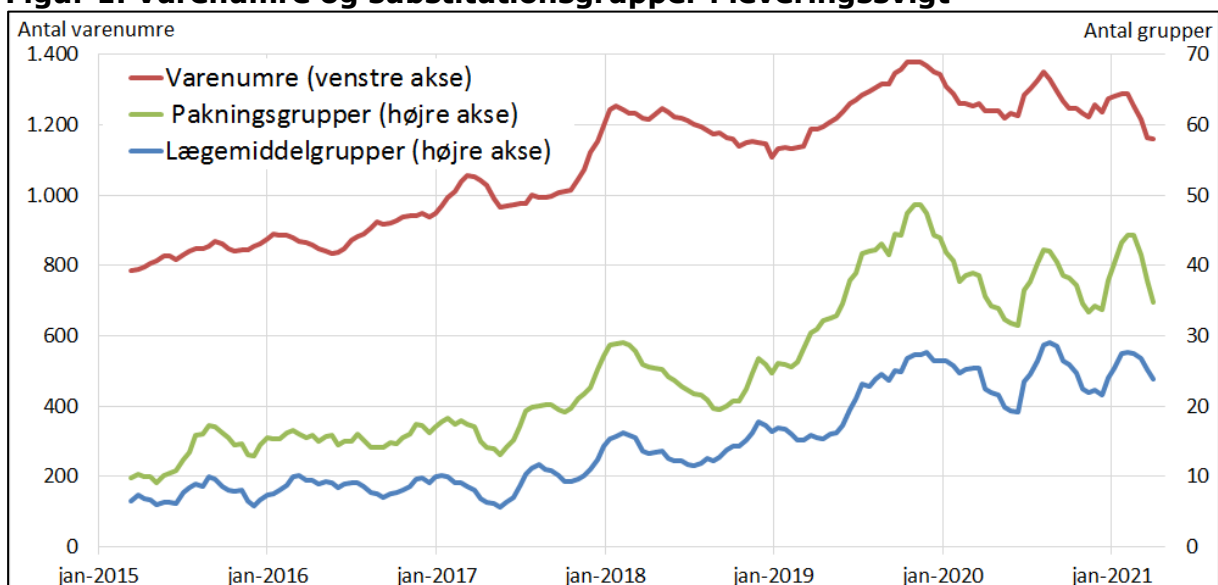
Antallet af lægemidler, som ikke kan leveres, går op og ned. Set over en længere periode er der dog en klart stigende tendens. Det gælder uanset, om man ser på leveringsvigt af specifikke varenumre, pakningsgrupper eller lægemiddelgrupper. Trods stigende mangel, får borgerne i 98 procent af tilfældene med det samme den medicinske behandling, som deres læge har ordineret. Bedre information til lægerne om leveringsvigt og udvidede beføjelser til apotekerne om substitution vil afhjælpe nogle af problemerne. Samtidig vil en ny app 'apoteket' gøre det endnu nemmere for borgeren at finde det nærmeste apotek, der har borgerens lægemiddel på lager.

Mangel på lægemidler er et stigende problem i Danmark og i udlandet. Det er imidlertid ikke ensbetydende med, at danskerne i stigende grad må undvære den medicinske behandling, som deres læge har ordineret. Det skyldes, at lægemiddelmangel er en kompleks størrelse. Ikke mindst, fordi lægemidler generelt er tilgængelige i mange forskellige former, doser og pakningsstørrelser. I denne analyse kan du læse mere om, hvorfor det forholder sig sådan og om, hvordan apotekerne tager skridt for at afbøde manglen på lægemidler.

Varenumre, pakningsgrupper og lægemiddelgrupper

I figur 1 er udviklingen i leveringsvigt illustreret på tre forskellige måder: ved antallet af henholdsvis 1) varenumre, 2) pakningsgrupper og 3) lægemiddelgrupper, der på et givet tidspunkt ikke kan leveres. Som det fremgår, er der en ensartet og stigende tendens på tværs af opgørelsesmetode, men med en umiddelbar top omkring slutningen af 2019.

Figur 1. Varenumre og substitutionsgrupper i leveringsvigt

Note: Figuren illustrerer et tre måneders glidende gennemsnit. Den seneste observation er fra april 2021.
Kilde: Danmarks Apotekerforening på baggrund af data fra Lægemiddelstyrelsen.

Det er problematisk, at stadigt flere lægemidler bliver ramt af leveringsvigt. Men hvis der er et substituerbart lægemiddel til rådighed, vil borgerens behandling ikke nødvendigvis blive påvirket. Og så er problemet måske mindre alvorligt. Derfor er det relevant at være præcis om, hvilken form for leveringsvigt der er tale om.

Som det fremgår af figur 1, er der i dag omkring 1.200 varenumre, som ikke kan leveres. Der findes i alt omkring 10.500 varenumre på det danske lægemiddelmarked, så det er mere end hvert tiende varenummer, som ikke er tilgængeligt på et givet tidspunkt. Det lyder umiddelbart voldsomt. Men et *varenummer* er et specifikt lægemiddel fra en given producent i en given lægemiddelform, dosis og pakningsstørrelse – fx en pakke Atorvastatin "Xiromed", der er et kolesterolsænkende lægemiddel med 100 tabletter med 40 mg af det virksomme stof atorvastatin fra firmaet Medical Valley. Hvis det ikke er muligt at få lige den pakke leveret, vil der typisk være et andet lægemiddel i samme styrke og med samme indholdsstof på markedet. Og så kan apoteket uden videre udlevere det andet lægemiddel til borgeren.

Det kan der heldigvis ofte. For selvom antallet af varenumre i leveringsvigt er steget, er det kun i forbindelse med to ud af 100 besøg på landets apoteker, at borgeren ikke med det samme kan få udleveret det efterspurgte eller et tilsvarende lægemiddel. Hvis ikke det er tilfældet, kan apoteket som oftest skaffe lægemidlet hjem til dagen efter. Derfor er antallet af varenumre i leveringsvigt ikke udtryk for, hvor omfattende problemet er set i forhold til, om borgeren kan fortsætte sin lægemiddelbehandling.

Det er en anden og potentielt mere alvorlig situation, hvis det er hele paknings- eller lægemiddelgrupper, der ikke er tilgængelige.

En *pakningsgruppe* er en gruppe pakninger med det samme virksomme stof i samme styrke, lægemiddelform og mængde.¹ Det kan fx være alle varianter af det kolesterolsænkende lægemiddel Simvastatin i pakninger med 100 tabletter med 10 mg af det virksomme stof. Hvis lægemidlet er tilgængeligt i 30 styks pakninger eller i 20 mg tabletter, er det andre pakningsgrupper, da mængden eller styrken er en anden.

Når en hel pakningsgruppe er ramt af leveringsvigt, kan det få betydning for borgerens behandling, for apoteket må ikke tilbyde borgeren en anden mængde eller styrke af det samme lægemiddel. Derfor må borgeren konsultere sin læge og bede om en ny ordination. I det omfang, at lægen kan ordinere lægemidlet i en anden form, styrke eller større pakningsstørrelse, vil apoteket ofte kunne levere.

Allerværst står det til, hvis en hel *lægemiddelgruppe* er i restordre. En lægemiddelgruppe består nemlig af alle varianter af et virksomt stof. Det vil fx sige, at pakninger – uanset størrelse, form og styrke – med det virksomme stof Simvastatin er i samme lægemiddelgruppe. Hvis lægemiddelgruppen er tom, er det som udgangspunkt ikke muligt at få Simvastatin i nogen form eller styrke. Og det er problematisk, hvis borgeren har brug for lige præcis det virksomme stof til sin behandling.

---

¹ Det skal bemærkes, at der også er lægemiddelpakninger, som ikke er i en paknings- eller lægemiddelgruppe. Derfor risikerer en opgørelse af leveringsvigt, som alene tager udgangspunkt i disse to størrelser at underestimerer den faktiske mangelsituation. Der findes i dag omkring 180 lægemiddelpakninger, som er i leveringsvigt hos begge grossister, men som ikke er med i nogen pakningssubstitutionsgruppe, og som apoteket derfor ikke umiddelbart kan substituere til en anden pakning. Imidlertid er der blandt disse leveringsvigt kun 25 tilfælde, hvor alle pakninger med et givent lægemiddelstof i en bestemt lægemiddelform er i leveringsvigt. I de øvrige tilfælde vil lægen ofte kunne løse problemet ved at ændre ordinationen til samme lægemiddelstof i samme form, men fra en anden producent, i en anden pakningsstørrelse eller i en anden styrke, så borgeren kan fortsætte behandlingen med lægemidlet. Disse lægemidler, der ikke er med i nogen substitutionsgruppe, indgår ikke i resten af denne analyse.

Som det fremgår af figur 1, er der en stor niveaumæssig forskel på manglen afhængig af opgørelsesmetode. Mens der i dag er ca. 1.200 varenumre i restordre, gælder det ca. 35 pakningsgrupper og 24 lægemiddelgrupper.²

SSP

Apotekerne vil gerne bidrage til at afbøde konsekvenserne af den stigende lægemiddelmangel. Derfor har Danmarks Apotekerforening i 2019 foreslået Sundhedsministeren, at apotekerne får udvidede muligheder for at substituere det ordinerede lægemiddel. Forslaget er inspireret af den engelske ordning, som de kalder Serious Shortage Protocols eller SSP.³ Ordningen, der blev indført i England ved lov i februar 2019, giver sundhedsmyndighederne mulighed for at udstede protokoller, som betyder, at de engelske apoteker i en given mangelsituation kan:

- Udlevere en mindre pakning
- Foretage generisk substitution⁴
- Foretage analog substitution⁵
- Udlevere lægemidlet i en anden form
- Udlevere lægemidlet i en anden styrke

De danske apoteker kan allerede i dag udlevere en mindre pakning og foretage generisk substitution. Ved at udvide apotekets beføjelser vil apotekerne kunne hjælpe borgere, hvis en hel pakningsgruppe er ramt af restordre. Så vil apoteket nemlig kunne udlevere lægemidlet i en anden styrke eller en anden form. Det skal naturligvis følges med en grundig rådgivning, så borgeren fx forstår, at han eller hun nu skal tage to tabletter imod en tablet tidligere (eller omvendt) for at få den samme dosis.

Muligheden for analog substitution indebærer, at der substitueres til et andet indholdsstof, men med (tilnærmelsesvis) samme virkning. Hvis apotekerne får mulighed for at udlevere et analogt lægemiddel, hvor det er muligt, vil det afhjælpe en del af manglen på hele lægemiddelgrupper. Patientens praktiserende læge skal naturligvis informeres, når apoteket ændrer behandling på baggrund af denne protokol.

Sundhedsministeren har stillet sig positiv overfor ordningen, men ønsker at afvente erfaringer fra England. Siden ordningen blev indført i England, har der været udstedt otte protokoller. De fleste er udformet, fordi der har været mangel på antidepressivet Fluoxetine i forskellige doser.⁶

Bedre information til læger om leveringsvigt

For at sikre, at patienterne altid får ordineret lægemidler, som er tilgængelige på apotekerne på ordinationstidspunktet, foreslår Apotekerforeningen, at lægerne ved nye ordinationer og ved receptfornyelse får oplyst, om det valgte lægemiddel rent faktisk kan skaffes og udleveres fra apoteket. På den måde kan lægen undgå at ordinere lægemidler, der er i leveringsvigt allerede på ordinationstidspunktet. I stedet vil lægen med det samme kunne beslutte en anden relevant behandling, uden at patienten først skal på apoteket, blot for at få at vide at lægemidlet ikke er tilgængeligt. Denne løsning vil i en række tilfælde kunne spare borgeren for at gå forgæves

² Leveringsvigt for lægemidler er i denne analyse opgjort pr. 14 dages prisperiode. Det betyder, at der er tale om et øjebliksbillede, som illustrerer antallet af forskellige lægemidler, der ikke kan leveres på det givne tidspunkt. Opgørelsen kan ikke sige noget om, hvor længe det enkelte lægemiddel har været i leveringsvigt.

³ De engelske sundhedsmyndigheder har udformet en vejledning om konceptet, som kan findes her:

<https://www.nhsbsa.nhs.uk/sites/default/files/2019-10/SSP%20operational%20guidance.pdf>

⁴ Generisk substitution indebærer, at apoteket – i stedet for at udlevere det ordinerede lægemiddel – kan udlevere et lægemiddel med det samme indholdsstof, men fra en anden producent.

⁵ Analog substitution indebærer, at apoteket – i stedet for at udlevere det ordinerede lægemiddel – kan udlevere et lægemiddel med et andet indholdsstof, men med (tilnærmelsesvis) samme virkning.

⁶ <https://www.nhsbsa.nhs.uk/pharmacies-gp-practices-and-appliance-contractors/serious-shortage-protocols-ssps>

på apoteket og for ekstra besøg hos lægen og dermed undgå forsinkelse af behandlingen.

APP

Apotekerne har i april 2021 lanceret appen 'apoteket'. Appen adresserer blandt andet problemet med restordrer. For det har hidtil været vanskeligt for den enkelte borger at vide, hvor et givet lægemiddel var på lager. Med appen er det muligt at se, om den medicin, man skal bruge, er på lager på et af de lokale apoteker, eller om det kan bestilles hjem til dagen efter. Det løser ikke manglen på lægemidler, som ofte har internationale årsager. Men det betyder, at endnu færre må gå forgæves på apoteket.

I app'en kan man også både se og forny sine recepter, lave faste bestillinger på sin medicin, se prisen på medicinen før og efter medicintilskud, se sin medicintilskuds-saldo fra CTR og få hjælp til at huske sin medicin med en medicinhusker.

Du kan læse mere om app'en på [Apoteket.dk/app](https://apoteket.dk/app).